

PRACOVNÍ LISTY

PŘÍPADOVÉ KONFERENCE

“Případová konference je optimální nástroj, jak nalézt takový způsob pomoci ohroženým dětem, aby ze sebe rodiče vydali to nejlepší, co v nich existuje, a dokázali to využít pro své dítě a pro zlepšení situace celé rodiny. “

Ivanka Šimek Lefeuvre

Lektorky:

Věra Bechyňová, DiS.

Mgr. Martina Konvrzková

© 2019, STŘEP, z.ú.

Multidisciplinární spolupráce

Základní “pracovní jednotkou” sanace rodiny je, namísto odděleně pracujících sociálních pracovníků a dalších odborníků, sestavený MT (např. sociální pracovnice SPOD, poskytovatel

sociálních služeb zaměřených na práci s rodinou a/nebo dítětem, psycholog pedagogické-psychologické poradny, učitel, lékař, atp.).

Kvalita sanace rodiny (tzn. kvalitativní měřitelné změny v naplňování potřeb dítěte v rodině) závisí na kvalitě práce celého MT. Multidisciplinární spolupráce klade nároky u každého jeho člena na:

- odbornost,
- schopnost týmové spolupráce,
- osobnostní předpoklady.

Odbornost členů MT je definována právními normami upravující podmínky pro výkon profese dle jednotlivých oborů (např. odbornost sociálních pracovníků definuje zákon o sociálních službách). Každý člen je odborníkem ve specializované oblasti práce s ohroženým dítětem/rodinou a jeho role v MT je nezastupitelná.

Schopnost týmové spolupráce ovlivňují u každého jedince jeho **osobnostní předpoklady**. Dle Golemana (1997) jsou “lidské styčné body každého pracovního týmu jeho nervovým systémem” a uporňuje, že **úspěch práce týmu je součtem talentů, dovedností a emoční inteligence jeho členů**.

Základním **znakem** sanace rodiny je realizace PK.

Bariéry v komunikaci (vnější, vnitřní), jsou přítomné v různém poměru vždy:

- hodnoty
- vnímání
- předpojatost
- komunikační styl.

Důležitá je snaha o profesionální nadhled

- nespěchat s úsudkem
- hledat situační souvislosti
- snaha poznat člověka v co největším počtu situací
- pozor na osobní přitažlivost.

Případová konference – definice

Případová konference je plánované, koordinované a pevně strukturované pracovní setkání rodičů/dítěte a odborníků kteří pracují, pracovali nebo budou pracovat s ohroženým dítětem, jeho rodiči, příp. i s členy širší rodiny. Smyslem případové konference je za aktivní spolupráce rodičů/dítěte a odborníků komplexně vyhodnotit situaci dítěte a jeho rodiny, pojmenovat cíl pomoci a vytvořit plán činností, které dítěti a rodině pomohou cíle dosáhnout.

Na PK dochází k propojení činností odborníků pracujících s ohroženým dítětem a jeho rodinou v účinnou pomáhající síť, která rodiče/dítě podpoří v pojmenování potíží dítěte a v získání náhledu na jeho potřeby. Zároveň rodiče motivuje a zplnomocňuje k využití jejich potenciálu ve prospěch řešení situace dítěte a rodiny (naplňování plánu).

Cílem PK je najít takové řešení, které eliminuje/zmírňuje/odstraní rizika ohrožení dítěte a posílí kompetence rodičů/rodiny. Odpovídá principům metody SMART, jeho znění podporuje motivaci rodičů/dítěte.

Principy, struktura i obsah PK podporují porozumění situaci, ve které se dítě a jeho rodina nachází. Směřují k vytvoření společného plánu, jak řešit obtížné situace rodiny, který je v souladu s definovaným cílem a který je srozumitelný a přijatelný pro všechny účastníky PK. Podkladem pro **plán řešení je komplexní vyhodnocení situace dítěte a rodiny**, které reflektuje reálné možnosti, podmínky, motivaci rodičů/dítěte a hodnoty i tradice rodiny. V průběhu PK jsou rodiče příp. dítě podporováni, aby na vytváření/dopracování plánu podle svých možností spolupracovali. Zvyšuje se tím pravděpodobnost, že ho pochopí, přijmou a budou ho naplňovat.

Co je a co není PK

O realizaci PK lze hovořit v situaci, kdy se pracovního setkání zúčastní odborníci nejméně ze dvou různých institucí, kdy proběhne celý strukturovaný proces PK a plán vzniklý z komplexního vyhodnocení situace dítěte a rodiny je rodičům/dítěti co nejdříve vysvětlen a rodiče/dítě jsou motivováni a podporováni ho pochopit, přijmout a naplňovat. Odmítají-li rodiče/dítě plán přijmout, je svolána PK za jejich účasti, ke které jsou motivováni.

Kvalitu a efektivitu PK lze posoudit porovnáním poměru naplánovaných kroků a těch z nich, které byly fakticky naplněny v praxi.

V praxi jsou realizovány nejčastěji následující **typy PK**

- klasická (úvodní, průběžná, závěrečná)
- urgentní
- motivační
- metodická
- expertní.

Procesní role pro realizaci PK

- iniciátor
- svolavatel
- koordinátor
- moderator/facilitator
- zapisovatel.

Cílem PK je najít takové řešení, které eliminuje/zmírní/odstraní rizika ohrožení dítěte a posílí kompetence rodičů/rodiny. Cíl je definován v souladu se závěry vyhodnocení situace dítěte a rodiny, které vypracovává pracovnice SPOD. Umožňuje-li to situace, je definován ve spolupráci s rodiči/dítětem. Odpovídá principům metody SMART, jeho znění podporuje motivaci rodičů/dítěte.

Pravidla pro dobře formulovaný cíl PK:

- Je vztažen k řešení konkrétní situace, ve které se rodina a/nebo dítě aktuálně nachází, ne k popisu toho, co děti/rodiče dělají nedostatečně nebo špatně.
- Pro jeho sdělení/napsání jsou použita slova s pozitivním nebo neutrálním významem.

- Jeho znění neobsahuje tzv. brzdy motivace – příkazy, zákazy, ultimata.
- Splňuje kritéria metody SMART (**S**pecific – specifický konkrétní, **M**easurable – měřitelný, **A**chievable – dosažitelný, akceptovatelný, **R**elevant – relevantní, týkající se oblasti zájmu, **T**ime – časově, termínově ohraničený).

Účast rodičů na PK

Proto, aby se rodiče mohli dobře rozhodnout o tom, jestli se PK zúčastní nebo ne, anebo jestli chtějí přijít na některou její část, potřebují mít dostatek informací. Nezáleží na tom, jestli mají jít na toto jednání poprvé. Každá PK je plánovaná v jiné situaci, rodiče/dítě jsou v jiném emočním rozpoložení, bývají zúčastněni různí odborníci s odlišnými názory a postoji, atp. Rodiče, stejně tak jako děti, na PK připravuje osoba, kterou znají a mají k ní důvěru. Rodiče jsou tímto odborníkem připraveni na PK tak, že jsou emočně i věcně schopni být partnery odborníkům.

Dobrou **pracovní atmosféru při účasti rodičů** na PK podporuje, když :

- je jich využito jako odborníků na život jejich dětí,
- jsou důstojně uvítáni a mají možnost se zde od začátku do konce cítit jako přiměřeně vítaní hosté,
- moderátor zjistí, jaké mají od své účasti očekávání,
- není-li možné jejich očekávání naplnit, je třeba jim to otevřeně říci,
- jsou informováni, jak bude jednání probíhat a jak dlouho bude trvat,
- účastníci hovoří vyváženě o pokrocích a těžkostech v rodině,
- je jim průběžně dáváno slovo,
- se odborníci s rodiči „radí“ o potřebách a možnostech dítěte a rodiny,
- jsou rodiče spolupracujícími řešiteli potíží dětí/rodiny.

Účast dítěte na PK

Hlavním vodítkem pro osobní účast dítěte na by měla být odpověď na otázky:

- jaká jsou **očekávání od osobní účasti dítěte** na PK,
- co by případná účast na PK měla **přinést pro dítě samotné?**

Názor dítěte a jeho participaci na jednáních, které se ho týkají, včetně jeho účasti na PK, je v mnohých případech ohrožených dětí vhodné vyjádřit prostřednictvím jiné osoby (např. kmenový vychovatel, terapeut, psycholog). Tato osoba musí:

- dítě dobře znát (vyspělost, názory, prožívání),
- znát názory, přání, emoce, postoje dítěte k řešené situaci a cíli PK,
- mít s dítětem bezpečný vztah,
- zaujímat k řešené situaci a k cíli PK neutrální postoj,
- umět skutečně hájit potřeby a zájmy dítěte.

Procesní role odborníků

- Iniciátor,
- svolavatel,
- koordinátor,
- zapisovatel,
- moderátor.

Struktura PK

- Příprava,
- úvod,
- sdělení svolavatele k aktuální situaci,
- věcná/řízená diskuse,
- komplexní vyhodnocování,
- plánování (plán = výstup),
- ověření/revize plánu,
- seznámení/podněty k motivaci rodičů příp. dětí ke spolupráci na výstupech (přijdou-li rodiče/děti na konec PK, nebo když na ni nepřijdou)
- závěr.

Cílem vyhodnocení je (Bechyňová 2011):

- zjistit a pochopit, co a proč se v rodině děje.
- Kdy a kde se co děje/stalo.
- Kdo u toho je/byl přítomen.
- Jaký je současný stav dítěte.
- Jaký je současný stav jeho sourozenců.
- Vyhodnotit míru rizika v péči o dítě i jeho sourozence.
- Rozhodnout o přiměřené podpoře/intervenci dítěti/rodině.
- Zastavit nežádoucí situaci.
- Obnovit fungování rodiny tak, aby v ní mohlo dítě bezpečně vyrůstat, příp. aby se mohlo vrátit zpět z instituce, do které bylo v důsledku zjištěného vysokého/akutního rizika umístěno.

Principy pro vyhodnocení situace dítěte a rodiny

- Používejte empatii.
- Nejdříve věnujte pozornost bezpečí dítěte.
- Vyhodnocujte podle věku dítěte.
- Uvědomujte si, že vaši pozornost upoutají mnohem rychleji negativní projevy než ty, které fungují dobře.
- Důležité je, které vzorce chování v rodině převažují.
- Vyhodnocujte naplňování potřeb dítěte.
- Pro vyhodnocení používejte slova s citově neutrálním významem.
- Vyhodnocujte i to, co je dobré, co funguje.
- Pracujte s časem.
- Vyhodnocujte situaci každého dítěte v rodině zvlášť.

Principy pro udržení vnitřní motivace (Kopriva P. a kol. 2006)

- Spolupráce,
- smysl,
- svobodná volba,
- zpětná vazba.

Pracovní list svolavatele pro přípravu PK

Obsahová stránka	Organizační činnosti	
<p>Vím, proč chci svolat PK, jaký má být její cíl, jak cíl prospěje rodině a mé práci s ní?</p> <p>Je mi jasné, co má být jejím výstupem/výsledkem, jak poznám, že ho PK naplnila?</p> <p>Vím kdo s rodinou pracuje, pracoval nebo bude pracovat, koho z odborníků/z rodiny mám pozvat, jak bude jejich přítomnost na PK užitečná s ohledem na její cíl?</p> <p>Vím, jaké mohou vzniknout potíže na PK, jak jim mohu ve fázi přípravy zabránit, aby PK splnila svůj cíl?</p>	<p>Seznam účastníků</p> <p>Dojednání jejich časových možností</p> <p>Zajištění moderátora</p> <p>Finanční požadavky účastníků</p> <p>Zjištění odborníka - připraví rodinu</p> <p>Zajištění specifických služeb pro rodinu např. romský asistent, tlumočnick</p> <p>Zajištění prostor pro PK</p> <p>Sestavení a distribuce pozvánky</p> <p>Úprava prostor (stoly, židle, flipchart, fixy, tužky, papíry, dataprojektor, nádobí)</p> <p>Zajištění zapisovatele</p> <p>Zajištění souhlasu všech účastníků bude-li se průběh PK nahrávat</p> <p>Zajištění nahrávacího zařízení</p> <p>Prezenční listina</p> <p>Prohlášení o zachování mlčenlivosti</p> <p>Svolání koordinační porady</p> <p>Další materiály (individuálně)</p>	
<p>Poznámky:</p>	<p>Poznámky:</p>	

Pracovní list moderátora pro přípravu PK

<p>Mám představu jaké potíže PK řeší</p> <p>Vím co je cílem PK (SMART)</p> <p>Vím na jak dlouho se bude plánovat</p> <p>Cíl a výstupy účastníci vědí předem</p> <p>Mám informace od vedení svolavatele, vím, jak s ním při PK komunikovat</p> <p>Mám informace o rolích při PK</p> <p>Přibližně znám rizika, hodnoty a zdroje rodiny</p> <p>Mám představu o komunikaci s rodinou</p> <p>Vím co a jak bude vyhodnocováno</p> <p>Organizační stránka PK mi vyhovuje</p>		<p>Mám hotový časový rozvrh struktury</p> <p>Časový rozvrh struktury má svolavatel</p> <p>Vím kteří účastníci budou přítomní</p> <p>Vím o možných potížích v komunikaci</p> <p>Mám připravená pravidla procesu</p> <p>Mám připravené techniky pro průběh</p> <p>Mám připravený úvodní vstup</p> <p>Potřebuji si něco dostudovat?</p> <p>Mám strategii jak zvládnou potíže</p> <p>Jsem v pohodě – potřebuji supervizi?</p> <p>Mám zajištěný flip, fixy, atp.</p>	
<p>Poznámka:</p>		<p>Poznámka:</p>	

Použité zdroje a doporučená literatura

- 1) Bechyňová, V.: Případové conference, Praha, Portál 2013.
- 2) Dubowitz, H., DePanfilis, D.: Handbook for Child Protection Practice, London, Sage Publications, Inc. 2000.
- 3) Hofstede, G., Hofstede, G. J.: Kultury a organizace, Praha, Linde, s.r.o. 2007.
- 4) Kopřiva, K.: Lidský vztah jako součást profese, Praha, Portál 1997.
- 5) Matoušek, O. a kol.: Základy sociální práce, Praha, Portál 2001.
- 6) Matoušek, O. a kol.: Metody a řízení sociální práce, Praha, Portál 2003.
- 7) Matoušek, O., Pazlarová, H.: Hodnocení ohroženého dítěte a rodiny, Praha, Portál 2010.
- 8) Miller, W. R., Rollnick, S.: Motivační rozhovory, Tišnov, Sdružení SCAN, 2003.
- 9) Nakonečný, M.: Motivace lidského chování, Praha, Academia 1997.
- 10) Prekopová, J.: Pevné objetí, cesta k vnitřní svobodě, Praha, Portál, 2009.
- 11) Rieger, Z., Vyhnálková, H.: Ostrov rodiny, Hradec Králové, Konfrontace 1996.
- 12) Satirová, V.: Kniha o rodině, Praha, PRÁH 1994.
- 13) Úmluva o právech dítěte č. 104/1991 Sb.
- 14) Vágnerová, M.: Psychopatologie pro pomáhající profese, Praha, Portál 1999.
- 15) Vybíral, Z.: Psychologie lidské komunikace, Praha, Portál 2000.